

tíðindablaðið
sosialurin

Telefon 118 20
Argjavegur 26, 3800 Argir
Postsmoga 76, 3800 Tórshavn

Útgávudagar: týsdag, hósdag og leygardag

Lýsingar skulu vera okkum í hendi í seinasta lagi kl. 10 dagin fyrri útgávudagin

Útgevandi:
P/f Sosialurin
Ábyrgdarblaðstjóri:
Jan Müller
Fyrirtaksstjóri:
Krisjan Dahl
Blaðfólk:
Hogni Djurhuus
Randi Jacobsen
Dagný Joensen
Uppseting:
P/f Sosialurin
Prent:
P/f Pressan 1981

Tillukku William**oddagrein**

ÁRIÐ 1985 fara vit at minnst aftur á sum eitt merkisár í føroyskari søgu. Hetta árið fylti ein av okkara mætastu listarmonnum, William Heinesen, 85 ár, og hetta árið fekk sami William ta størstu viðurkenning, sum nakar føroyskur listarmaður nakrantíð hevur fingið. William Heinesen hevur fingið Sonning-virðislønina frá lærda háskúlanum í Keypmanna-havn.

WILLIAM HEINESEN fær hesa virðislønina fyrri tað stóra megnararbeiðið hann hevur lagt eftir seg sum rithøvundi og listarmaður. Virðislønin er uppá 200.000 kr. og er ein slík upphædd kærkomin hjá øllum listarfólki.

TAD sigur ikki so lítið um William, at so frægir menn sum Albert Schweitzer, Niels Bohr, Bertrand Russel og Haldor Laxness hava fingið somu virðislønina. So tað er sanniliga eitt »fint selskap«, ið William her er komin í — sum útvarpsmaðurin málbar seg í samrøðu við William hós-dagin.

WILLIAM HEINESEN hevur fingið aðrar virðislønir fyrri sitt virki. M.a. hevur hann fingið bókmentavirðislønina hjá Norðurlanda Ráðnum. Hann hevur eisini verið uppá tal, tá Nobel-virðislønin fyrri bókmentir er latin.

TAD man fræða mong hjørtu í Føroyum at hoyra, at okkara William nú hevur fingið so fræga virðisløn og samtiðis viðurkenning.

TAD skerst tó ikki burt, at tað eru fólk í hesum litla oyggjalandi, sum hesi seinastu árinu hava brúkt nógv orku til at dálka og spilla út henda sama mann, sum nú verður settur millum teir stóru í heiminum. Eitt ávíst blað hevur skrivað síðu upp og síðu niður um William og har hildið hann fyrri spott og gjøldur.

OG hví hevur hetta blað tá borið seg so at kunnu vit spyrja. Svarið er einfalt: øvund og tørvandi virðing fyrri fólki, ið hava aðrar meiningar

um hetta samfelag vit liva í — ella sagt við orðunum hjá sama blaði: fólk, sum hava vintrahallar mein-ingar.

WILLIAM hevur ongantið verið limur í nekrum politiskum flokki. Hann hevur halgað listini alt lív sitt, men í hesum arbeiði sínum hevur hann sjálvsagt nomið við samfelagsligar álvarsspurningar og tí eisini við politisk viðurskipti. Hann hevur ongantið krógvað, at hann er vintra-hallur.

HANN hevur hesi seinastu árinu eisini víst seg sum ein undangongumann í arbeiðinum fyrri friði í heiminum. M.a. hetta hevur fingið tær viðgongdu høgakreftirnar at leggja eftir honum við meira ella minni persónligum út-spillingum. Tey, ið vilja vita meira um hetta, kunnu fara á bókasøvnini og har leita fram Dagbløðini seinastu árinu. Har er ikki so lítið av svertu brúkt til at sverta okkara William út.

TAD var so sætt so sætt, sum fyrsti blaðstjórinn á Sosialinum, Moursenius við Stein skrivaði í eini føðingardags-heilsu til William. Har segði Moursenius, at William hevur gjørt Føroyar størri, at hann er okkara bestu ambassaderur, sum letur allar hurðar upp til úrheimin — og letur øll heim-sins fólk sleppa at kaga inn í hesa litlu pinkuverð, sum William er partur av.

JÚ vist hevur William fingið tað, sum hann hevði uppiborið — eina virðisløn, sum samtiðis er ein viðurkenning av hansara langa og stóra arbeiði sum skapandi listarmaður. Tað eiga vit øll at vera fegin um. Vit eiga ikki at gloyma, at neyvnan nakar føroy-ingur hevur gjørt okkara litla og vakra oyggjaland so kent úti í stóru verð sum okkara William.

TILLUKKU WILLIAM. Vónandi fer heilsan og elli ikki enn at taka frá okkum tey framúr evni tú fekst og sum tú dugdi so væl at brúka og menna. Vit biða spent eftir teimum komandi listarverkunum frá tíni hond.

jamú

**»Man-menniskjað«
ella vanamentanin****eitt uppiskoyti til málteigin**

Málfrøðingar, rithøvundar og onnur, ið tora at brúka føroyskt mál, hava helst í oldir havt vanda-mál burtur úr vanligu brúktu orðinum »man« (man ger hetta, man meinar hetta, man eigur, man átti at, man heldur osfr) til hetta »man« eisini er til á donskum og týskum. Og tí kann tað »pr. definition« ikki brúkast á føroyskum, tí alt sum líkist tí ið sunnanfyri til er, er málslig »imperialisma«.

Eg fari at koma við einum uppskoti til loysn av hesum ógliga vandamáli.

Menn hava roynt at fáa fólk at siga »ein« istaðin fyrri »man«. Hetta er hvørki gamalt føroyskt, norront ella nakað, men eitt tilgjørt orð, sum ongín føroyingur sigur, sjálvt ikki í teirri mest avbyrgdu bøndabygdini. Hetta er »fróðskaparmál«, ikki fólksins mál.

Allastaðni í Føroyum brúkar fólk orðið »man«. Í veruleikanum er hetta ikki eitt danskt innflutt orð, men ein stytting av orðinum »maður«, sum fyrr merkti »menniskja« ella »maður av báðum kynum«. Tí er »man« eins norront og so nógv annað. (Íslendingar siga »maður« tá vit siga »man«. Teir siga ikki »einn«.)

Men tann loysnin, ella uppskotið til loysn, eg havi hug at koma við, er at avtaka sjálvt hugtakið, hetta at geva eina hugsan,

eini stoðu, einum morali, alment gildi («generalis-ering»). Í staðin fyrri at siga »man átti« kann sigast »eg átti, tú átti, ella hann ella hin ella hesin bólkurin av fólki.« So skiltist nágreiniliga hvat ið hugsað varð um.

Tí »man« ella »ein« ella »maður« ella »fólk« ella alt hitt sum líkist, er ein roynd til flotta frá ábyrgd. Um tú ikki gerst tað sum eg haldi tú átti at gera, so eigi eg ikki at siga »man ger ikki so« men »eg meini, at tú ikki átti at gjørt so«. Og so grunda hvi.

Vit at algilda hugsan ella moral frátekur ein persónur sær sjálvum ábyrgdina fyrri sínum egnu hugsanum og morali. Eg minnst einaferð eg var til arbeiðis. Eg fann ein nýggjan hátt at gera eitt lítið handverk. Tá kemur arbeiðsfelagin til min og sigur: »Soleiðis mást tú ikki gera!« Eg spurdi hvi, tí hetta riggaði minst lika væl. Hann svaraði: »Tí soleiðis ger man ikki«. Var tað í dag, hevði eg spurt »hvør er hesin man?« Ert tað tú, er tað arbeiðs-gevarin, er tað kona lóg-mans, er tað Jan Carlzon ella Jóannes bóndi ella James Bond?

So mitt uppskot er, at vit avtaka bæði orðini »man«, »ein« og onnur orð sum smíðað verða fyrri at sleppa undan »man« — tí øll hesi orð eru ein flótti

frá nágreining av hvørjum ið hugsað er um í hvørjum føri.

Og so fara at nýta orðið »eg« meira í samrøðum. »Eg« meini hetta, men tað meinar »hann« kanska ikki. (Viðm.: eg skrivi »meina« tí vanligu føroyska umsetingin »eg hugsu« ikki heilt sam-svarar tí at »meina«. Ís-landingar siga eisini »meina« — eins og danir)

»Man ger, man fer, man eigur, ein veit væl« osfr. eru hugtøk frá tí sjálvs-flyggjandi ábyrgdarfrá-kastandi vanamenniskj-anum. Latum okkum siga: eg, tú, hann, hon, tær, teir, tey, hási, hini, arbeiðsmannafelagið, reiðarafelagið, losjumenn, mimismenn ella hvat tað skal vera. Og ikki »man« ella »ein«.

Ella hvat »man« so kann finna fram av orða-leiki.

múli.

(E.S.: Annars haldi eg, at »málteigin« í Sosial-inum, hóast hann er á-hugaverdur, stendur alt ov einsamallur sum eitt diktat fyrri fólki. Hevði tað ikki verið eitt betri upp-skot, at hann fór at líkja meira brævkassanum, so fólk kundu spurt málfrø-ðingin, og eisini komið við viðmerkingum til hansara í hesum teigi?) m.

**Um lögtingsmenn —
løgtingskvinnur**

Harra blaðstjóri! Ger mær tann beina, at seta mær hesi mini hugskot í »Eraða Tíðindablaðið«. Eitt gamalt orðatak sigur: »Eitt orð er eitt orð, og ein maður er ein maður.« Tað vil siga, at tað, ið maðurin segði, kundi tú lita á.

Hetta man helst vera elligamalt. Kanska frá teirri tíðini tá kvinnan ikki allastaðni var í eins høgum meti sum maðurin. Tað er hon júst heldur ikk enn. Fyri stuttum síðani hoyrdu vit í Útvarpinum, at onkustaðni máttu tver kvinnur til fyrri at vera eitt vitni. So galið er kortini ikki um okkara leiðir.

Eitt fellur mær kortini fyrri bróstið, og tað er, at so sum lögtingsmenn bliva øll kallað, um tað so er kallur ella kona. Hetta fari eg at átala. Somu-

leiðis hava vit eina so friska snotiliga kvinnu í landsstýrinum. Eisini hana gera menn til figgjar-málaráðharrar.

Eg skilji bara ikki, at í eini tilikari tíð, hvar kvinnan er komin so væl við í líkarætti og stillað eins og menn, skulu lata sær lynda, at bliva kallað við einum mansiskoyti. Eg vil slá fast, at mál okkara er ríkir enn so, at vit skulu taka kvinnu-heitið frá kvinnuni, hvat antin hon so er í langa-buksum, og hevur stýtt sær háprýðið ella ikki. Eg vil venda aftur til kvinnuna, og tað, og tá hon sigur eitt, so loypur hon ikki verri frá orðinum enn maðurin ger tað.

Sum nýtt innslag haldi eg, at tað eins væl kann standa: »Eitt orð er eitt

orð, og ein kvinna er so guddoy ein kvinna. Væl vita vit øll, ið trúgva tí, at maðurin var tann fyrri lið-urin frá Skaparans hond.

Men var tað rættiliga skjótt, at hann (Skaparin) kom eftir, at maðurin var ein hálv ónyttu. Tí, hvat við allir húshjálpin! Og ikki at gloyma — for-plantningslógini!

So tað var onki lógið í tí, at Gud tók tilfarið til kvinnuna, frá rivjabein-inum á manninum. Men hetta var nokk ikki sum at siga tað.

Mín metan er í roynd og veru tann, at stóð tað bert til mannin, at lata eitt heilt riv burturfrá sær sjálvum, so hevði hann noktað. Tí so stórir ego-istar eru vit menn. Góð ráð vóru ta ferðina ikki

Framhald á síðu 10